
Focul de la Copșa Mică (1933-1940), prezentat în ziarul *Unirea Poporului* de la Blaj

---

Vasile MĂRCULEȚ, Ioan MĂRCULEȚ

Cuvinte cheie: Unirea Poporului, Copșa Mică, Mediaș, foc, erupție, gaz metan, sondă

Mots clés: Union du Peuple, Copșa Mică, Mediaș, feu, éruption, gaz méthane, sonde.

Exploatarea gazului metan din Bazinul transilvan, care a debutat la începutul secolului al XX-lea, a cunoscut, pe lângă remarcabilele realizări în domeniu, și momente de serioase eșecuri, unele chiar cu un potențial de pericol extrem de ridicat. Un asemenea eveniment l-a constituit focul de la Copșa Mică, cel mai mare din istoria gazului metan din România, izbucnit în 13 iulie 1933, care nu a putut fi stins până la 28 martie 1940.

Focul de la Copșa Mică. În Podișul Transilvaniei, primele sonde au fost forate pe teritoriul actualului județ Mureș, la Sărmaș, între 9 februarie și 8 octombrie 1908, și la Șarmășel, între 26 noiembrie 1908 și 22 aprilie 1909, sub conducerea lui Fr. Böhm și respectiv K. Pápp¹. Debitul în aer liber al sondei de la Sărmașel o plasa pe locul al patrulea în lume la momentul respectiv².

În Bazinul Târnavelor, o altă zonă bogată în gaze naturale, primele sonde au fost forate la scurt timp după cele de la Sărmașel. La Copșa Mică (județul Sibiu), lucrările geologice la zăcămintul gazeifer au început în anul 1911, sub îndrumarea profesorului doctor de origine maghiară, Hugó Böckh. Cercetările ulterioare au relevat faptul că domul de la Copșa Mică, numit de geologul american Frederick Gardner Clapp, domul de la Șomârt, a fost evaluat ca având suprafața productivă de 23 km².³

Până în anul 1935, în regiunea localității Copșa Mică au fost instalate șapte sonde: sondele 1 și 2, în 1912, sonda 3, în 1925, sonda 4, în 1929, sonda 5, în 1933, și sondele 6 și 7, în 1935.

Incendiul de la Copșa Mică, cunoscut ca cel mai mare din istoria gazului metan din România, s-a declanșat în timpul forării sondei numărul 5, care avea ca scop explorarea în adâncime (până la 900 m) a domului gazifer din localitatea de pe Târnavă Mare. Urma să determine succesiunea stratelor și natura lor, prin carotaj mecanic și electric, iar în final, prin încercări cu packer-ul de fund, se încerca să stabilească cantitățile de gaz metan și apă din straturile de nisip. După finalizarea acestor demersuri, sondă urma să fie transformată în sondă pentru exploatare⁴.

Din cauza unor erori umane, gazele, cu presiunea ridicată la 50 atmosfere, au pătruns prin puncte de mai mică rezistență și au erupt, pe Valea Erlenului, la circa 750 m nord de sondă. Erupția s-a produs în 11 iulie 1933, la ora 19.00, când în urma unei detunături puternice, asemenea unei explozii, au fost aruncate la o înălțime de peste 100 m mari cantități de nisip și marne, împrăștiate pe o suprafață circulară cu diametrul de circa 200⁵. Erupția a creat

---

1 Giura 1998, p. 20.

2 *Ibidem*, p. 21.

3 Chisăliță, Piteiu 2008, p. 4-5.

4 *Ibidem*, p. 10-11.

5 Chisăliță 2008, p. 162.

Vasile MĂRCULEȚ, doctor în istorie, profesor la Colegiul Tehnic „Mediensis” din Mediaș, e-mail: vasmarculet@yahoo.com

Ioan MĂRCULEȚ, doctor în geografie, profesor la Colegiul Național „Ion Luca Caragiale” din București, e-mail: ioan_marculet@yahoo.com.

un crater principal de formă eliptică, care a doua zi dimineața avea diametrul mare de 40 m, de-a lungul văii, iar diametrul transversal de 32 m⁶. În vale, de o parte și de alta a craterului principal, pe o distanță de 130 m, s-au format mai multe cratere secundare, prin care erupeau gaze uscate⁷.

În 13 iulie 1933, la ora 15,45, în urma unei explozii detonante, gazele s-au aprins arzând cu o flacără înaltă de 100-150 m. Flacăra era însoțită, din când în când, de erupții violente care aruncau în aer mari cantități de nisipuri și lespezi de marne și gresii⁸.

În 15 iulie, datorită scăderii presiunii gazului la sondă la 9 atmosfere, s-a încercat stoparea erupției prin înnoiroire. În acest scop au fost turnate 14 vagoane de noroi de foraj, însă fără niciun rezultat⁹. La 30 iulie încercările s-au reluat. La adâncimea de 194 m au fost pompate alte 35 vagoane de noroi de foraj și 126 vagoane de apă. Ca urmare, focul s-a stins în jurul orei 18,30, dar s-a reaprins la 23,05¹⁰.

Lucrările menite stingerii incendiului la sonda 5 au continuat, cu asiduitate, și în anii următori: la 1 august 1933 au fost pompate 400 vagoane de apă; au fost tubate numeroase coloane;¹¹ între 13 și 16 octombrie au fost turnate 400 vagoane de noroi de foraj și 500 vagoane de apă;¹² între 21 octombrie 1933 și 4 octombrie 1934, au fost introduse în puțul sondei 4.000 m³ de pământ;¹³ în amonte de sonda, pe Valea Erlenului a fost construit un baraj în scopul reținerii apei din precipitații pentru a nu ajunge la crater și a umecta roca; în intervalul mai-iulie 1935, a fost instalată sonda oblică numărul 6, cu scopul de a se ajunge la partea inferioară a sondei 5 pentru înnoiroirea acesteia¹⁴.

În acest interval, craterul produs de erupție în Valea Erlenului a început să se apropie, treptat, de sonda 5: la 690 m în octombrie 1934, la 205 m la începutul anului 1935, la 125 m la 9 mai 1935, la 75 m la 28 august 1935.¹⁵

În intervalul decembrie 1939 și martie 1940 au avut loc alte patru încercări de stingere a focului: la 9 decembrie 1939, la 19 ianuarie 1940, la 8 februarie 1940 și la 28 martie 1940. Dacă primele trei au eșuat, a patra a avut ca rezultat stingerea incendiului. Atunci au fost pompate în sonda 5 alte 400 vagoane de apă¹⁶.

După stingerea focului, din rațiuni strategice, fiind în timpul celui de-al Doilea Război Mondial, o perioadă lungă de timp au fost interzise lucrările de stopare a emanației de gaz metan în atmosferă, de frica reizbucnirii incendiului.

Ziarul Unirea Poporului despre focul de la Copșa Mică. Incendiul de la Copșa Mică s-a bucurat de o atenție aparte din partea presei vremii, îndeosebi a celei locale. Un interesant articol, intitulat *Focul din pământ de la Mediaș, cu subtitlul Făclia uriașă care luminează noaptea ținuturile ardelenne – «Gazul metan» a găsit o răsufare și arde neconținut, băgând groază în locuitori. Însemnări luate la fața locului*, a apărut în nr. 28 al gazetei *Unirea Poporului* de la Blaj, din 23 iulie 1933, sub semnătura lui Alexandru Lupeanu-Melin, care la acea dată îndeplinea funcția de director al ziarului¹⁷.

Dintru început, facem precizarea că autorul articolului localizează complet greșit locul incendiului. Acesta nu a avut loc în zona Mediașului, ci la o sondă aflată în apropierea orașului Copșa Mică, localitate situată la circa 15 km vest de Mediaș.

Cu privire la izbucnirea incendiului și la impactul imediat, avut de acest eveniment grav asupra locuitorilor din regiune, autorul articolului cănsenmează: „În ziua de 13 iulie, seara, aproape întreg Ardealul a fost băgat în mare groază de-o vâlvoătaie cumplită de foc, care înroșise norii și se vedea amenințătoare și din cele mai mari depărtări. Aproape în fiecare sat și oraș oamenii au crezut că este foc mare în comuna vecină și nu puțini au fost aceia cari au și alergat spre zăriștea vâlvoății, ca să ajute la stins. La Blaj (la circa 34 km de Copșa Mică, n.n.) s-a crezut că arde marea comună Valea Lungă (situată la distanța de 12 km de orașul Blaj, n.n.), ori Lunca (15 la km de Blaj, n.n.). Locuitorii din Valea Lungă,

6 *Ibidem*, p. 162-163; Chisăliță, Piteiu 2008, p. 25-27.

7 *Ibidem*, p. 163.

8 *Ibidem*, p. 163.

9 Chisăliță, Piteiu 2008, p. 32.

10 *Ibidem*, p. 33.

11 Chisăliță 2008, p. 163.

12 Chisăliță, Piteiu 2008, p. 33.

13 *Ibidem*, p. 33-34.

14 *Ibidem*, p. 38-39.

15 *Ibidem*, p. 35-36.

16 *Ibidem*, p. 48-49.

17 Melin 1933, p. 3-4.